

WOLONTARIAT W IRLANDII

Wolontariusze Szmaragdowej Wyspy

Szmaragdowa Wyspa, Kraj zielonej koniczynki, Kraina Św. Patryka – takie najczęściej określenia słyszymy, gdy mowa jest o Irlandii. Tutaj bardziej niż gdziekolwiek, rzeczywistość żywi się mitem i legendą, przeobrażając się w scenierię zarezerwowaną dla czarownic, bohaterów, chochlików, celtyckich druidów i krasnali. Nie znaczy to jednak, że Irlandczycy egzystują na granicy baśni i snu. Przeciwnie. Są społecznością nad wyraz żwawą, świadomą konfliktu toczącego się w Irlandii Płn., skandali, w które zamieszany jest kler, głęboko podzieloną w opiniach na temat legalizacji rozwodów, która została wprowadzona w drodze ogólnonarodowego referendum w 1995 roku(!). Ta kraina oryginalnego piwa Guinness, genialnych literatów, wspaniałych zamków i klasztorów i Bóg wie czego jeszcze jest niestety u nas mało znana. Ciekawostką jest, że Irlandczycy poruszają się po swoich miastach korzystając z pubów jako znaków orientacyjnych, gdyż w którąkolwiek stronę by nie iść i tak zawsze trafi się do pubu.

Mam nadzieję, że tych kilka wiadomości przybliży kraj, z którego pochodzą The Corrs.

Definicja i liczby

Praca charytatywna jest poświęceniem czasu i energii na rzecz społeczeństwa, społeczności lokalnej, osób spoza rodziny, środowiska lub innych beneficjentów. Osoba podejmująca działalność charytatywną robi to z własnej woli, nieodpłatnie, poza zwrotem poniesionych kosztów.

Liczba opłacanych pracowników wszystkich instytucji charytatywnych jest nieznana, podobnie jak nie jest znana liczba wszystkich wolontariuszy we wszystkich organizacjach charytatywnych.

Czy wiesz że ...? 33% dorosłych osób jest obecnie zaangażowanych w pracę charytatywną. Stopień zaangażowania zależy między innymi od wieku, płci, klasy społecznej, stanu cywilnego oraz miejsca zamieszkania. Wolontariusz średnio przeznaczą na pracę charytatywną od 5 do 12 godzin miesięcznie. Jednak różnica w ilości poświęconego czasu między poszczególnymi wolontariuszami jest duża: niektórzy poświęcają mniej niż godzinę, podczas gdy inni ponad 50 godzin. Całkowity czas przepracowany przez wolontariuszy jest równy 96 454 pełnym etatom! W roku 1995 praca wolontariuszy warta był 470 milionów dolarów w sektorze non-profit w Irlandii.

Większość ludzi (39%) dowiaduje się o możliwości podjęcia pracy charytatywnej od rodziny i przyjaciół. 58% wolontariuszy pracuje, ponieważ ich o to poproszono, podczas gdy 36% zgłasza się oferując swoją pomoc. 72% ludzi ma przecucie, że wolontariusze dają to, co nie może być dostarczone przez opłacanych specjalistów. 94% ludzi uważa, że praca charytatywna zachęca ludzi do aktywnego zaangażowania się w życie społeczne.

Wolontariusze pełnią kluczową rolę w gromadzeniu funduszy przeznaczonych na opiekę społeczną; 72% wolontariuszy działających w ramach opieki społecznej wskazuje na zbiórki pieniędzy jako na najczęściej wykonywane przez nich zadanie. 60% młodych ludzi w wieku od 12 do 24 lat gotowych jest do działania w ramach organizacji charytatywnej ukierunkowanej na pomoc państwu trzeciego świata. 71% wolontariuszy z Irlandii nie otrzymuje zwrotu kosztów poniesionych w ramach wykonywanej przez nich pracy. Udział ten jest największy w całej Europie.

Prawie 80% wolontariuszy w Irlandii nie przeszło szkoleń związanych z wykonywaną przez nich pracą charytatywną.

Wolontariusze a personel płatny

W irlandzkich instytucjach społecznych etatowy personel może wykonywać następujące prace: koordynacja, administracja, zarządzanie wolontariuszami, nauczanie, podawanie posiłków, udzielanie informacji, usługi profesjonalne takie jak usługi socjalne, usługi medyczne i paramedyczne, pomoc w domu (np. utrzymanie czystości), zbieranie funduszy.

Wizyty domowe, udzielanie informacji, nauczanie, podawanie posiłków, pomoc w indywidualnych przypadkach, gromadzenie funduszy te zadania są wykonywane przez ochotników.

Tradycyjne i nowe obszary pracy społecznej

Promocja zatrudnienia jest ustanowionym celem niektórych organizacji charytatywnych. Tworzenie nowych miejsc pracy jest nieuniknionym rezultatem wzrostu i rozwoju instytucji.

W ramach lokalnych programów przeciwdziałania bezrobociu w Irlandii, organizacje pozarządowe działają na rzecz utworzenia nowych miejsc pracy i prowadzą szkolenia na zlecenie instytucji państwowych dla osób, które przez dłuższy czas pozostają bezrobotne. Doprowadziło to do tego, że opłacani i nieopłacani pracownicy pracują razem, głównie w centrach informacji obywatelskiej, udzielając informacji, ale również zajmując się innymi sprawami.

Opłacane i nieopłacane usługi socjalne i zawody w Irlandii?

Usługi dla ludzi z różnego rodzaju schorzeniami, polegające na indywidualnej pomocy wykonują opłacani pracownicy. Wykonywane zadania obejmują: usługi związane z przewozem osób chorych i niepełnosprawnych, tłumaczenia, usługi sekretarskie, osobista opieka (kąpiel, toaleta poranna i wieczorna). Szczególną uwagę przywiązuje się do sposobu, w jaki ta praca jest wykonywana oraz do istnienia tego rodzaju pracy. Zaowocowało to tym, że ludzie ze schorzeniami są w stanie żyć samodzielnie i inaczej postrzegają samych siebie.

Nowe usługi są tworzone, aby wesprzeć organizacje w formułowaniu ich kodeksu postępowania i w zarządzaniu wolontariuszami. Centrum zasobów wolontariuszy jest obecnie tworzone przez Centrum Carmichael, które zostanie opisane później. Zespół tworzący nową placówkę składa się z kierownika (członek personelu opłacanego) i grupy pracowników nieopłacanych.

Jest również rodzaj pracy tradycyjnie wykonywany przez wolontariuszy, a obecnie często wykonywany przez pracowników opłacanych – jest to udzielanie informacji o prawach obywateli. Te prace były wykonywane przez wolontariuszy, włączając w to koordynację i pracę administracyjną, ale coraz częściej są wykonywane przez opłacanych pracowników. Można zaobserwować duży wzrost liczby opłacanych etatów związanych z pracą na rzecz lokalnej wspólnoty, który jest bezpośrednim rezultatem praktyki rządu od wczesnych lat 90.

Czy te nowe usługi i zawody powstały w wyniku współpracy między personelem opłacanym i nieopłacanym? Tworzenie nowej opłacanej pracy w usługach osobistych jest rezultatem tego, że zatrudnieni i bezrobotni ludzie ze schorzeniami spotykają się i opracowują programy pracy i programy szkoleniowe oraz strategie mające na celu, aby ludzie ze schorzeniami mogli żyć samodzielnie, a nie w domach opieki. Nowe usługi wolontariuszy pojawiły się jako efekt tego, że instytucje zrzeszone w Centrum Carmichael realizowały te cele przez wiele lat. Zatrudnienie opłacanych pracowników w centrach informacji

obywatelskiej jest rezultatem strategicznej decyzji Narodowej Komisji do Spraw Usług Socjalnych – państwowej agencji, która zakłada i zarządza tymi centrami.

Sektor pozarządowy w Irlandii²

Ogólne prawo tworzenia stowarzyszeń jest zagwarantowane artykułem 40.6 konstytucji Irlandii. Bardziej konkretne prawo tworzenia stowarzyszeń dla organizacji pozarządowych jest przedstawione w Akcie o Spółkach i w ustawodawstwie na temat Towarzystw Przemysłowych i „Oszczędnościowych”. Nie ma konkretnej definicji stowarzyszeń lub podanego terminu w prawie irlandzkim. Konkretna forma, jaką przyjmuje dane stowarzyszenie, określona jest rodzajem struktury prawnej, za którą ono optuje. Jest to omówione poniżej.

Istnieją trzy główne rodzaje form prawnych, w ramach których mogą działać organizacje pozarządowe:

1. Ciała niestowarzyszone.

Ciała takie mogą mieć spisaną konstytucję, która przedstawiałaby cele tej organizacji i szczegóły dotyczące członkostwa i komitetu zarządzającego. W kategoriach prawnych, konstytucja jest kontraktem lub wiążącą umową pomiędzy członkami grupy w celu przestrzegania warunków kontraktu, tzn. starania się osiągnięcia celu wyłożonego w konstytucji, prowadzenia działalności zgodnie z nią itd. Jednakże, chociaż konstytucja jest prawnie wiążąca dla członków grupy, nie ma mocy obowiązującej w stosunku do nieczłonków. Tak więc grupa nie ma własnej osobowości prawnej.

2. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością.

Jest to odmiana standardowej formy osobowości prawnej dla firm biznesowych w Irlandii. Nie jest to spółka typu akcyjnego, a członkowie po prostu gwarantują, że zapłacą pewną (zwykle nominalną) sumę na poczet długów spółki, jeśli zostanie rozwiązana.

3. Towarzystwo przemysłowe i oszczędnościowe.

Ten typ struktury jest często stosowany w spółdzielniach. W praktyce, wiele przepisów odnośnie towarzystwa przemysłowego i „oszczędnościowego” jest całkiem podobnych jak w przypadku spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Istnieje jednak jedna ważna różnica, polegająca na tym, że podczas gdy grupa osób może stać się spółką z ograniczoną odpowiedzialnością dla jakiegokolwiek prawnego celu, towarzystwo, aby zostać zarejestrowane jako towarzystwo przemysłowe i „oszczędnościowe”, musi być utworzone „dla prowadzenia jakiegokolwiek działalności przemysłowej, biznesu lub handlu.”

Istnieją także inne rodzaje struktur, które mogą mieć związek z pozarządowymi stowarzyszeniami, w tym trusty, towarzystwa wzajemnej pomocy itd. Jednak powyższe trzy są głównymi typami osobowości prawnej stosowanej w Irlandii.

W Irlandii nie ma rejestru publicznego organizacji pozarządowych co powoduje, że nie można dokładnie oszacować rozmiaru tamtejszego sektora pozarządowego. Organizacje przybierają różne formy prawne (kas wzajemnej pomocy, spółek z ograniczoną odpowiedzialnością lub nawet jednostek niezarejestrowanych) i mogą ubiegać się o status organizacji dobroczynnych, co niesie ze sobą różne zwolnienia podatkowe. Aby zakwalifikować się jako organizacja dobroczynna, cele spółki muszą zostać zaliczone do jednej z następujących kategorii: rozwój edukacji, rozwój religijny, zwalczanie nędzy, praca o charakterze dobroczynnym przynosząca korzyści społeczności.

W Irlandii działalność społeczna ma długą tradycję, do niedawna była sponsorowana przez Kościół i organizacje z nim związane. Jedną z takich typowych organizacji – Towarzystwo Św. Wincentego a Paulo (Society of St Vincent de Paul) ma ponad 100 oddziałów i 10 000 aktywnych członków świadczących bezpośrednio pomoc ludziom żyjącym w ubóstwie.

W latach 80. powstało szereg nowych krajowych organizacji o charakterze kampanijnym. Organizacje te przeważnie zajmują się problemami samotnych matek lub ojców, kobiet narażonych na przemoc, bezdomnych, podróżników, homoseksualistów i lesbijek, bezrobotnych. Jako grupy samopomocowe, wiele z nich ma etos rozwoju społeczności i ideologię upodmiotowienia, uczestnictwa i włączania w nurt życia społecznego.

Jedną z takich organizacji o zasięgu krajowym jest „Spółdzielnia Pracowników Społecznych“ (Community Workers' Co-operative). Utworzona w 1981 r., organizacja ta liczy ponad 400 członków indywidualnych i zbiorowych zaangażowanych w szeroką gamę prac na bazie lokalnej społeczności. Dąży ona do popularyzowania roli sektora społecznego w rozwoju lokalnym i kraju oraz tworzy mechanizm umożliwiający prowadzenie kampanii na rzecz eliminowania ubóstwa i wykluczenia poza nawias społeczeństwa.

Rząd Irlandii a organizacje pozarządowe

W ostatnich latach stosunki z rządem stają się coraz bardziej partnerskie. Rozwinęły się one w takich formach jak Krajowe Forum Gospodarczo-Społeczne (National Economic and Social Forum), Krajowa Rada Gospodarczo-Społeczna (National Economic and Social Council), Negocjowane Porozumienia Narodowe (Negotiated National Agreements) i centra działające na rzecz rozwoju lokalnego (Local Development Partnerships). Organizacje te działają jako kanały przekazywania przez sektor społeczny informacji wpływających na kształt szeroko pojętej polityki gospodarczej i społecznej. Nie są one jednakże w stanie umożliwić pełnego dialogu z rządem. Obecnie nie ma legalnie wiążącej formy narodowego dialogu obywatelskiego, choć o niektórych inicjatywach warto wspomnieć.

Narodowa strategia zwalczania ubóstwa

Czy udział organizacji pozarządowych jest naprawdę skuteczny? Podczas Światowego Szczytu Narodów Zjednoczonych ds. rozwoju społecznego w 1995 r. rząd irlandzki ogłosił zamiar przyjęcia Narodowej Strategii Zwalczania Ubóstwa. Ludzie żyjący w ubóstwie i wykluczeni ze społeczeństwa uzyskali szansę przekazania swoich poglądów dzięki procesowi konsultacji.

W rzeczywistości udział był przeważnie symboliczny, ludzie mieli mało znaczącą lub z góry określoną możliwość wywierania wpływu na ostateczny kształt polityki. Mało uwagi poświęcono temu, jak ułatwić ich włączenie do procesu. Nie było, na przykład publikacji dostarczanych osobom niepełnosprawnym, podróżnych burs umożliwiających udział w seminariach, konferencjach organizowanych w weekendy lub wieczorami.

Sektor społeczny angażował się poprzez grupy robocze i inne struktury w działanie Krajowych Sieci Przeciw Ubóstwu i innych reprezentatywnych organizacji, ale został faktycznie wyłączony z procesu podejmowania ostatecznych decyzji na temat strategii. W 1997 r. strategia została w końcu opracowana i zaprezentowana.

Przez ostatnie dwa lata odbywały się regularne, kwartalne spotkania przedstawicieli Krajowej Sieci Przeciw Ubóstwu i rządowej Narodowej Strategii Zwalczania Ubóstwa. Spotkania te polegają bardziej na wymianie informacji niż na konsultacjach, dyskusjach lub rozwoju polityki. Choć aktywnie w nich uczestniczą, organizacje pozarządowe są sfrustrowane brakiem realnych konsultacji. Niedawnym przykładem tego było przyjęcie w 1999 r. bez konsultacji z organizacjami nowych celów Narodowej Strategii. „Partnerstwo 2000 na rzecz włączenia w życie społeczne, zatrudnienia i konkurencyjności“: trzeci sektor: pełnowartościowy „partner społeczny“ ?

W 1996 r. została utworzona Platforma Europejskich Społecznych Organizacji Pozarządowych składająca się wówczas z 15 organizacji społecznych zaangażowanych w zwalczanie wyłączenia z życia społecznego. Szczegółowym celem tej Platformy było reprezentowanie sektora pozarządowego jako partnera społecznego w negocjacjach ogólnonarodowych na tematy społeczno-ekonomiczne. W październiku tego samego roku Platforma wraz z innymi organizacjami społecznymi została zaproszona przez rząd do udziału w negocjacjach z tradycyjnymi partnerami społecznymi (pracodawcy, związki zawodowe i rolnicy) na temat instytucji, która miałaby być odpowiedzialna za realizację narodowego „Programu na rzecz konkurencyjności i pracy“.

Negocjacje zostały podzielone zgodnie z przynależnością do poszczególnych sektorów (przedsiębiorczość, gospodarka rolna, społeczność, płace). Nie było wielkich szans na dyskusję na temat powiązań między płacą, podatkami i inwestycjami na rzecz włączenia w życie społeczne i równości. Kwestie podatkowe i płacowe były omawiane odrębnie, przed osiągnięciem jakiegokolwiek porozumienia. Pozycję negocjacyjną Platformy ograniczono do zagadnień odnoszących się do sektora organizacji. Pomimo odniesionego sukcesu w kształtowaniu tekstu końcowego w wyznaczonym jej sektorze, Platforma wywarła bardzo ograniczony wpływ na zagadnienia międzysektorowe. Mimo pewnych obaw, Platforma ratyfikowała jednak porozumienie, ponieważ uznała, że jest ono dobrym punktem wyjścia do stworzenia w przyszłości bardziej korzystnych reguł.

Zaproszenie Platformy do negocjacji było ważnym krokiem na drodze do akceptacji jej jako pełnowartościowego partnera społecznego. Pozycję tę wzmocniło dodatkowo włączenie do porozumienia zobowiązania do poszerzania i pogłębiania ustaleń partnerskich.

Co to jest Zielona Księga

Zieloną Księgę w sprawie sektora społecznego i jego stosunków z państwem opublikowano w maju 1997 r., jako element kontynuacji „Partnerstwa 2000“. Zielona Księga była formą konsultacji na temat zasad, jakie powinny kształtować stosunki między państwem a sektorem społecznym. Księga ta koncentruje się na reprezentacji w narodowych forach kształtowania polityki; finansowaniu trzeciego sektora, efektywnych konsultacjach na poziomie krajowym i UE; jest także powiązana z reformą samorządu terenowego. Rząd został skrytykowany za brak konsultacji przy tworzeniu projektu Zielonej Księgi i za to, że przyjęta przez niego definicja organizacji społecznej wyklucza wspólnoty interesów (np. podróżników, samotnych rodziców itp.), koncentrując się na społecznościach zamieszkujących określone obszary geograficzne.

Choć obecnie istnieje formalny dialog między rządem a organizacjami społecznymi, organizacje są nadal sfrustrowane postrzeganiem przez nie nastawieniem rządu do sektora jako młodszego partnera. Potrzebne więc będą dalsze wysiłki po obu stronach w celu zdefiniowania na nowo mechanizmów partnerstwa społecznego, jeśli mają zostać osiągnięte propozycje nakreślone w „Partnerstwie 2000“ i mówiące o nowoczesnych stosunkach partnerskich, dostosowanych do XXI wieku.

1 Na potrzeby tego artykułu będę zamiennie używał terminów: „praca charytatywna“ i „praca wolontarystyczna“

2 Tę część artykułu opracowano na podstawie: Trzeci sektor w Unii Europejskiej, Bank Informacji KLON/JAWOR 2000

Opracowanie:

Mariusz Firlej – Centrum Wolontariatu w Warszawie

Przykład organizacji pozarządowej w Irlandii, zajmującej się wolontariatem

Centrum Rekrutacji Wolontariuszy

Liczba opłacanych pracowników w Centrum Carmichael: 7 pracowników pełnoetatowych (włą- czając w to pracowników planowia), 20 praktykantów nie zatrudnionych na pełnym etacie, Liczba pracowników nie opłacanych 20.

Historia

Centrum Rekrutacji Wolontariuszy wywodzi się z Centrum Organizacji Charytatywnych Carmichael'a – największej irlandzkiej organizacji zrzeszającej ruchy charytatywne. W późnych latach dziewięćdziesiątych zaangażowanie w pracę charytatywną zaczynało powoli maleć. Centrum Carmichael'a oraz 46 zrzeszonych w nim organizacji posiadało długoletnie bezpośrednie doświadczenie związane z organizacjami tworzonymi przez wolontariuszy oraz z wyzwaniem, jakie za sobą niosą. Inaczej niż w innych krajach, w Republice Irlandii nie było instytucji, do której charytatywne organizacje mogłyby zwrócić się po pomoc związaną z pracą dobroczynną czy z rekrutacją wolontariuszy. W tym samym czasie, wiele osób posiadających wolny czas, miało trudności z dotarciem do tysięcy organizacji poszukujących chętnych do działania. W ten sposób zrodziła się idea utworzenia centrum ukierunkowanego na rekrutację wolontariuszy.

W lutym 1997 roku, grupa ochotników z uniwersytetu przeprowadziła badania dotyczące możliwości założenia centrum rekrutacyjnego przy Centrum Carmichael's, których wyniki zostały przedłożone w formie propozycji Narodowej Radzie Usług Spo- łecznych. W listopadzie tego roku zatrudniono na niepełny etat menedżera, którego zadaniem było stworzenie tej placówki. Centrum Rekrutacji Wolontariatu zostało oficjalnie otwarte w grudniu 1998 roku, w miesiącu w którym odbywa się w Międzynarodowy Dzień Wolontariusza.

Misja

Centrum promuje wysokiej jakości działania charytatywne, poprzez zachęcanie organizacji charytatywnych do prowadzenia odpowiedniej polityki i praktyki, oraz łącząc tego typu organizacje z osobami chcącymi podjąć pracę charytatywną.

Niedawno pilotowane było w Carmichael Centre wprowadzenie najlepszej praktyki dla wolontariatu. Istnieje ramówka „dobrej praktyki“ w centrach informacji obywatelskiej pod hasłami: dostępność, zrozumienie, rzetelność opiekuńczość, wybór i dostęp do niezależnej informacji.

Niektórzy specjaliści uważają, że opłacany personel w organizacji tworzy fundament, na którym można zbudować układ wolontariuszy, także ich coraz większej przydatności, rekrutacji, wyboru, przygotowanie i szkolenie, inteligentne przewodnictwo i konieczne przewidywanie administracyjnej struktury, która jest bardzo kosztowna (personel opłacany).

Cele

- Pomoc osobom chcącym zostać wolontariuszami w znalezieniu organizacji oferującej możliwości prowadzenia działalności charytatywnej.
- Wsparcie organizacji chcących realizować odpowiednią politykę współpracy z wolontariuszami.
- Promocja ruchu charytatywnego wśród społeczeństwa oraz decydentów.

Opracowanie:
Mariusz Firlej – Centrum Wolontariatu w Warszawie

Tłumaczenie materiałów z języka angielskiego:
Anna Stanecka

Źródła do obu artykułów o Irlandii:
Trzeci sektor w Unii Europejskiej, Bank Informacji o Organizacjach Pozarządowych
KLON/JAWOR, Warszawa 2000
www.volunteeringireland.com/
Actors of New Solidarity in Europe – National Report/Sweden, 1997-1998